

LUFTWAFFENMUSEUM DER BUNDESWEHR BERLIN-GATOW

MILOSLAV ČAPLOVIČ

ČAPLOVIČ, M.: Luftwaffen Museum Der Bundeswehr Berlin-Gatow. Vojenská história, 8, 1, 2004, pp 110 – 116, Bratislava.

The author describes the establishment of the Air museum in Berlin-Gatow in 1995 and peripeties of the airport, with which this Museum is linked. After the World War II it came under the sphere of the Royal Air Forces of the Great Britain. In 1994 came to the province of Bundeswehr. In the main part of this contribution the author deals with the principal mission of the Museum, which nowadays fulfils, as well as with the structure and personnel cover of the work place.

Military History. Germany. Air Museum.

Vojenské letecké múzeum v Berlíne je sprístupnené širokej verejnosti od roku 1995, keď sa presťahovalo z Uetersenu pri Hamburgu. Múzeum sa nachádza v areáli bývalého vojenského letiska Berlin-Gatow Rollfeld, ktoré sa zapísalo nielen do histórie nemeckého, ale aj spojeneckého vojenského letectva. Na juhu susedí s voľakedy najatraktívnejšími kasáňami v Berlíne. Nariadil ich postaviť maršal Hermann Göring v rokoch 1934/1935 a celé jedno desaťročie slúžili ako „liaheň dôstojníckych kádrov“ Vzdušných zbraní (Luftwaffe) nacistického Nemecka. V priestoroch kasární sídlila jedna zo štyroch Leteckých vojnových škôl (Luftkriegsschule 2) a rovnako aj Letecká vojnová akadémia (Luftkriegs-akademie) a Letecká technická akadémia (Lufttechnische Akademie). Koncom druhej svetovej vojny vojenské letisko v Berlíne-Gatowe, ako aj príľahlý komplex kasární, obsadila sovietska Červená armáda. Po rozdelení Berlína na štyri okupačné zóny ZSSR odovzdal 2. júla 1945 toto letisko Veľkej Británii, ktorá ho takmer 50 rokov (do 18. júna 1994) využívala ako leteckú základňu Kráľovských vzdušných síl (Royal Air Force). Pôvodne pod označením *RAF Staging Post No. 9*, a o čosi neskôr pod oficiálnym názvom *RAF Gatow*. Popri letisku v Berlíne-Tempelhofe, práve odtiaľto štartovali a tu pristávali tzv. hrozienskú bombardéry (C-47 „Dakota“), ktoré vytvorili zásobovací letecký most počas blokády Západného Berlína od júna 1948 do mája 1949. Najčastejšie dopravovanými komoditami boli uhlie, pohonné hmoty, potraviny a soľ. V priebehu nasledujúcich desaťročí sa Gatow, so svojou radovou zástavbou v priestore letiska, zmenil na typicky britskú základňu RAF. Dňa 7. septembra 1994 celé letisko Gatow, ako aj príľahlý areál kasární (dnes pod názvom *Kasárne generála Steinhoffa*), prevzali nemecké ozbrojené sily – Bundeswehr.

Krédo múzea: *Zbierať, zachovať, dokumentovať, sprístupniť, reštaurovať a vystaviť*, nepochybné vyjadruje, že nejde výlučne o vojenskú leteckú expozíciu, ale aj o technické múzeum staršieho typu. Vojenské letecké múzeum Bundeswehru je historickým múzeom, ktoré zbiera a vystavuje exponáty zachytávajúce celú škálu rôznorodosti vojenských leteckých síl na nemeckej pôde, od vzniku prvého Kráľovsko-pruského skúšobného vzduchoplaveckého oddielu Nemeckého cisárstva v roku 1884 do súčasnosti. Za hlavný cieľ činnosti si múzeum určilo komplexné zdokumentovanie dejín vojenského letectva a kozmonautiky v Nemecku. Názov Vojenské letecké múzeum Bundeswehru poukazuje na to, že ťažisko výstavnej expozičnej činnosti sa sústreďuje na obdobie po roku 1945.

ZBIERKY

Múzeum má približne 200 000 exponátov, medzi ktorými sa v súčasnosti nachádza vyše 180 kusov leteckej a inej vojenskej techniky, 5 000 kusov rôznych uniforiem, ďalej okolo 30 000 kníh, fotografií, ručných palných a chladných zbraní, radov a významenani, záchranných prístrojov, leteckých bômb, atď.

Pre Vojenské letecké múzeum, ktorého vznik sa datuje do roku 1958, je veľmi zložité ukázať návštevníkom originálne trojrozmerné letecké exponáty z obdobia Nemeckého cisárstva od roku 1884 do roku 1918, či Weimarskej republiky (1919 – 1933). Vystavené historické lietadlá sú iba replikami. Rovnako ani stroje nacistického Nemecka (1933 – 1945), s výnimkou raketovej stíhačky Messerschmitt Me 163, nie sú originálne nemecké lietadlá, ale boli vyrobené takisto ako repliky podľa pôvodnej technickej dokumentácie. Berlínske Vojenské letecké múzeum je špecifické tým, že pôvodný originálny stav sa podarilo dosiahnuť iba pri zbierke lietadiel a raketovej techniky, datovanej po roku 1945, ktorá bola vo výzbroji Bundeswehru SRN v rámci Severoatlantickej aliancie, ako aj Národnej ľudovej armády (Nationale Volksarmee, NVA) NDR v rámci Varšavského paktu. Návštevnosť múzea je veľká, práve vďaka tomu, že na jednom mieste môžu návštevníci vidieť a porovnať celú plejádu západných typov lietadiel a PVO techniky, ktoré používalo letectvo Bundeswehru (doplnené aj o niekoľko britských a francúzskych darov), v kontraste s vojenskou leteckou technikou, prevažne sovietskej proveniencie, ktorou disponovali letecké sily/protiletecká obrana (Luftstreitkräfte/Luftverteidigung) východonemeckej NVA.

Historické exponáty jedného z najväčších múzeí svojho druhu na svete sa neustále rozrastajú o ďalšie kusy lietadiel, vrtuľníkov, raketovej, pozemnej leteckej i automobilovej techniky. Zároveň napreduje konštruovanie replík historických lietadiel, ale aj zbierkotvorná činnosť menších trojrozmerných a iných múzejných predmetov. Je to predovšetkým zásluha samotného prístupu Spolkového ministerstva obrany, ktoré Vojenské letecké múzeum prevzalo darom, ako súkromnú zbierku do svojej správy 4. septembra 1987, a organizačne podriadilo Úradu pre vojenské historické výskumy vo Freiburgu (v roku 1994 redisolokovaného do Postupimu). V súčasnosti má múzeum okolo 70 pracovníkov, pričom treba zdôrazniť, že ďalších 70 zamestnancov pracuje vo Vojenskom historickom múzeu (Militärhistorisches Museum) v Drážďanoch, ktoré taktiež v rámci Úradu pre vojenské historické výskumy podlieha Spolkovému ministerstvu obrany.

VÝSTAVNÉ PRIESTORY

Časť lietadiel a inej vojenskej techniky je sústredená v interiéri haly 3 (veľký letecký hangár), v ktorej návštevník získa prvý komplexnejší pohľad na viac ako 100-ročné dejiny nemeckého vojenského letectva. Časové vymedzenie zahŕňa tieto historické medzníky: Nemecké cisárstvo (1871 – 1918), Weimarská republika (1919 – 1933), tzv. tretia ríša (1933 – 1945), NDR (1949 – 1990) a SRN od roku 1949 do súčasnosti. De facto ide o päť typov veľmi rozdielnych štátnych útvarov, ktoré sa na území Nemecka vytvorili. V súvislosti s vojenstvom to znamenalo profiláciu piatich, od seba výrazne odlišných, armád a ich letectiev (vzduchoplavba, vojenské letectvo, vzdušné zbrane, alebo letecké sily). Táto skutočnosť vytvára osobité historické pozadie, ktoré expozičná štruktúra múzea zohľadňuje.

V hlavnom výstavnom priestore haly 3 tak môže návštevník napríklad obdivovať Rumpler Taube, Fokker E III, trojplôšník Fokker Dr I (typ lietadla, na ktorom lietal známy červený barón Manfred von Richthofen), ďalej tiež Junkers D I, školský vetroň SG 38, stíhačku Messerschmitt Me 109 G-2, bombardér Heinkel He 111 H-16, dopravný klzák DFS 240 či ne-

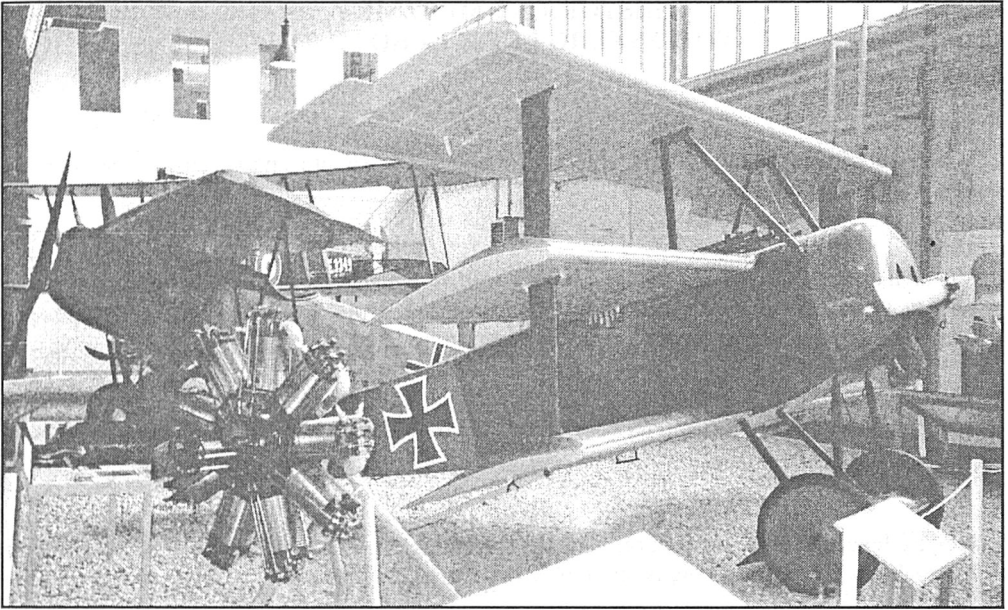
mecký 88 mm protiletadlový kanón vzor 36. Z novej leteckej techniky zasa americké stíhacie lietadlá v službách povojnovej Luftwaffe North American F-86 „Sabre“ a F-104 G „Starfighter“, ďalej útočné lietadlo Panavia Tornado IDS, alebo sovietske lietadlá používané v leteectve NVA, ako cvičný Jak-11, stíhacie Mig-15 a Mig-21 PF. Záver expozície v hlavnej časti haly uzatvára palubná VIP časť Boeingu 707, ktorý patril do pohotovostnej letky Spolkového ministerstva obrany. Bol využívaný národnými i zahraničnými politikmi počas letov ako pobytové a rokovacie miesto.

V ďalších menších priestoroch haly 3 sú umiestnené stále múzejné expozície, ktoré približujú: ilúziu „zázračnej zbrane“ – Messerschmitt Me 163 B-1a „Komet“ a Arado 234 „Blitz“; výcviku nemeckých pilotov na lietadlách F-104 G a TF-104 G „Starfighter“ v USA – *Letku Kak-tus* a taktiež dejiny letiska Gatow. Rovnako je tu vyčlenený aj priestor na krátkodobé vojenskohistorické dokumentačné výstavy. V čase návštevy múzea v ňom bola inštalovaná monotematická výstava *Železný kríž. K dejinám jedného vyznamenania*.

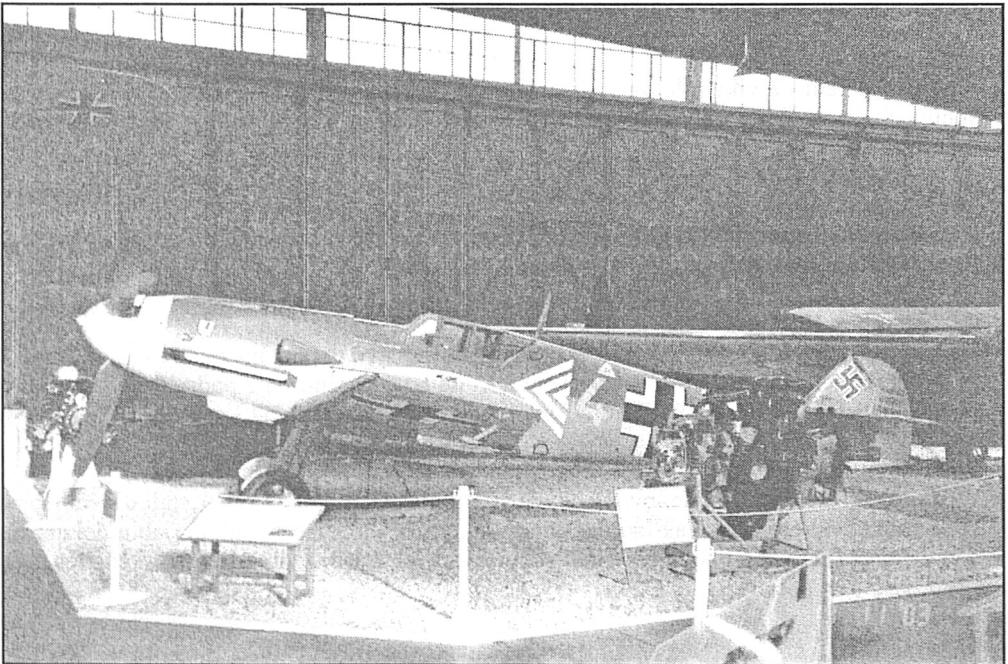
V budove riadiacej veže je vystavená unikátna zbierka nemeckých uniforiem siahajúca od obdobia „farebných plášťov“ až po novodobé kombinézy pilotov pripomínajúce astronautov. Vystavené vojenské rovnošaty, rady a vyznamenania, chladné a palné zbrane doplnia bohatý dokumentačný, knižný a fotografický materiál. Štyri historické celky podrobne mapujú vývoj uniforiem, osobnej výzbroje vojakov či vojenskej faleristiky od začiatkov vojenského letectva za Nemeckého cisárstva (1884 – 1914), ďalej v časoch prvej svetovej vojny (1914 – 1918) a Weimarskej republiky (1919 – 1933), v období nacistického Nemecka (1933 – 1945), v rozdelenom povojnovom Nemecku po roku 1945 a opätovne po jeho znovuzjednotení v roku 1990.

V exteriéroch, na voľnom priestranstve letiska, pred halou 3, na pristávacích dráhach i ďalších vyhradených miestach, môže návštevník vidieť vyše 100 kusov lietadiel a vrtulníkov, rakiet PVO, radarovej a inej pozemnej leteckej techniky. Z nich možno spomenúť lietadlá, ako stíhací F-84 a prieskumný RF-84 „Thunderjet“, školský TF-104G „Starfighter“, cvično-bojový Fiat G 91T/3, stíhací bombardér Mig-17, viacúčelové bojové Mig-21bis a Mig-23 verzií MF, UB a ML, cvičný Su-22 UM, ďalej v múzeách obdobného zamerania veľmi žiadaný bitevný BAe Harrier GR1., viacúčelový BAe Canberra, transportné An-2 a An-26, bombardovacie IL-28, cvičný Lockheed T-33 „Shooting Star“, Piaggio D-149, transportný Nord 2501 „Noratlas“, HFB-320 Hansa-Jet určená na rádioelektronický boj, československé cvičné Aero L-29 „Delfín“, Aero L-39 „Albatros“ a dopravný LET L-410 „Turbolet“, ktorý dokonca v Luftwaffe slúžil až do decembra 2000. Raritou Vojenského leteckého múzea v úlohe jadrového nosiča je F-104G „Starfighter“, so štartovacím motorom umožňujúcim štart z miesta a zároveň s imitáciou jadrovej zbrane. Rovnako je tu zastúpená aj celá škála vojenských vrtulníkov ruskej konštrukčnej kancelárie Mil: Mi-4, Mi-8, Mi-9, Mi-24 verzií D a P, taktiež americký vrtulník Bell UH-1 „Huey“, protiletadlové rakety typu Nike-Hercules, S-75M „Volchov“ a S-200 „Vega“, operačno-taktická riadená strela Pershing 1A, či pozemný radar „Würzburg Riese“ používaný v rokoch druhej svetovej vojny.

Do zbierkového inventára múzea patrí aj jeden transportný Junkers Ju 52, ktorý pristál v apríli 1940, spolu s ďalšími lietadlami rovnakého typu, na zamrznutom jazere Hartvik pri Narviku, kam dopravili horskú kanónovú batériu ako posilu nemeckých jednotiek v obkľúčení. Keďže opätovný štart už nebol možný, zostali tam lietadlá napospas ďalšiemu osudu a v lete 1940 sa potopili v jazere. V osemdesiatych rokoch 20. storočia sa uvedené lietadlo vyzdvihlo z jazera Hartvik v Nórsku a zreštaurovalo do pôvodného stavu v záujmovom spolku „Ju 52“ v Nemecku. Od roku 1987 stojí lietadlo, ako trvalá zápožička Vojenského leteckého múzea, vo výstavnej hale vojenského letiska vo Wunstorfe pri Hannoveri v Dolnom Sasku.

Trojplôšnik Fokker Dr I

Stíhacie lietadlo Messerschmitt Me 109 G-2 vyrobené v licencií v Španielsku

HISTORICKÉ MEDZNÍKY VOJENSKÉHO LETECKÉHO MÚZEA

1957

Vládny úradník Jaeckel vystavil zbierku vojenských predmetov na vojenskom letisku Appen v Šlezvicku-Holštajnsku.

1958

Výstava dostala názov *Múzeum leteckých zbraní*. V bývalej športovej hale boli ako prvé exponáty vystavené uniformy, rady a menšie vojenské stroje. Cieľom sa stalo verejné sprístupnenie expozície zameranej na dejiny vojenského letectva.

1963

Založené *Kuratórium múzea leteckých zbraní Uetersen*, ktoré sa stalo nositeľom rozrastajúcej sa zbierky.

1967

Hlavný lekár Dr. Boecker prebral vedenie zbierky, ktorá sa rozšírila o oblasť leteckej techniky, ako aj prezentácie vojenskej vedy. Zrealizovalo sa prevzatie prvých lietadiel Bundeswehrom.

1968

Múzeum získalo zo Španielska Messerschmitt Me 109 a Heinkel He 111 (obe lietadlá vyrobené licenčne vo firme CASA), z Anglicka raketu V-2.

1972

Po premiestnení výcviku pilotov „Fluganwärter“ do Neubibergu sa muzeálna kolekcia presunula z basketbalovej haly do dvoch uvoľnených leteckých hangárov na vojenskom letisku v Uetersene.

1973

Ako dôsledok nepretržitého rastu ponúklo *Kuratórium* celú zbierku Bundeswehru do daru. Roku 1974 to Spolkové ministerstvo obrany odmietlo.

4. september 1987

Na konci ďalších rokovaní prevzalo Spolkové ministerstvo obrany múzeum ako dar. Vzniklo Vojenské letecké múzeum Bundeswehru, ktoré bolo organizačne podriadené Úradu pre vojenské historické výskumy. Riaditeľom múzea sa stal nadporučik Dr. Rogge.

3. október 1990

Zjednotením Nemecka sa dejiny leteckých síl/protileteckej obrany NVA stali ďalšou oblasťou zbierkovej činnosti. Tak mohlo Vojenské letecké múzeum začať rozsiahlu dokumentačnú činnosť o vývoji oboch povojnových nemeckých štátov v oblasti vojenského letectva i protivzdušnej obrany.

1993

V rámci novej koncepcie múzejníctva nemeckého Bundeswehru nariadil spolkový minister obrany presťahovanie Vojenského leteckého múzea do Berlína-Gatowa.

1995 – 1996

Múzeum bolo premiestnené do Berlína-Gatowa.

23. september 1995

Pod hlavičkou „múzeum vo výstavbe“, bolo sprístupnené verejnosti výstavou *Dejiny vojenského letectva v Nemecku 1886 – 1995*.

1. január 1997

Kapitán Dr. Harald Potempa sa stal novým riaditeľom Vojenského leteckého múzea.

1997

Expozícia bola rozšírená o výstavy *Vzdušné obrodenie v 1. svetovej vojne a Výcvik na Starfighteroch v USA*.

1. apríl 1998

Vojenské letecké múzeum Bundeswehru sa stalo, ako samostatná organizačná zložka, súčasťou Úradu pre vojenské historické výskumy.

23. jún 1998

Vo Vojenskom leteckom múzeu otvorili výstavu *Dejiny letiska Gatow – 50 rokov vzdušného mosta*.

27. október 1998

Do expozičnej interiérovej časti bola zaradená budova Riadiacej veže (Tower), v ktorej je prezentovaný „zlatý kliniec starej expozície“ – unikátna zbierka uniforiem.

1999 – 2000

Výstavy k témam, ktoré doplnili stálu expozíciu: *Za frontmi. Francúzski a nemeckí letci v prvej svetovej vojne 1914 – 1918; Bavorskí letci vo veľhorách; 60 rokov prúdového lietania; 40 rokov SAR – Pátracej a záchrannej služby nemeckej armády; Kráľovské bavorské vojenské letectvo 1890 – 1918*.

23. september 2000

Vojenské letecké múzeum sídli 5 rokov v Berlíne. V tento deň bola sprístupnená stála výstava *Ilúzia zázračnej zbrane* v dvoch ďalších miestnostiach haly 3.

Adresa a kontakt:

Luftwaffenmuseum der Bundeswehr
Kladower Damm 182
14089 Berlin-Gatow
Bundesrepublik Deutschland

E-Mail: LwMuseumBw@snafu.de
www.luftwaffenmuseum.de

Vyhradený čas na prehliadku múzea:

Utorok – nedeľa 9.00 – 17.00 hod.

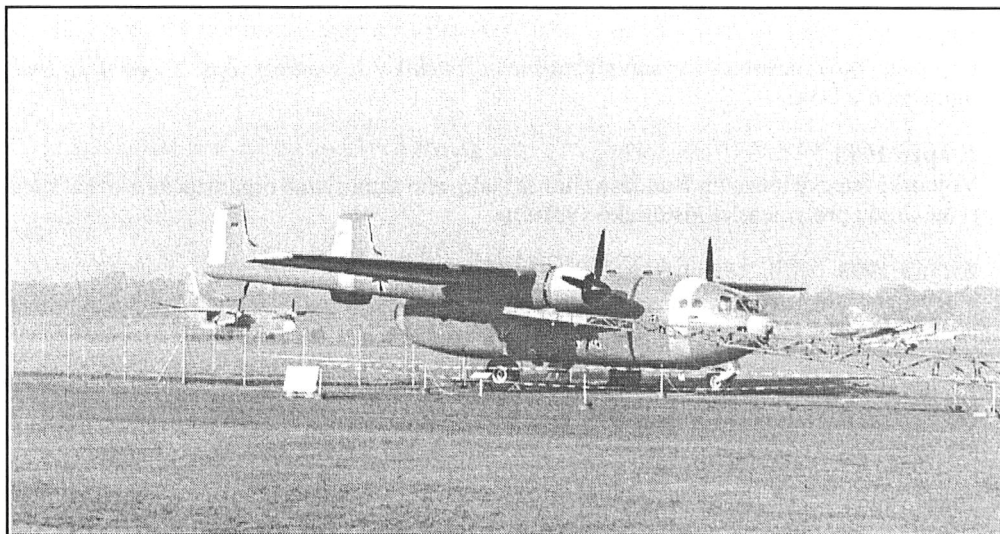
Pondelok zatvorené.

Posledný vstup o 16.00 hod.

Vstup voľný.

Vchod: Gross-Glienicker Weg/osada Habichtswald.

Parkovisko k dispozícii.

Transportné lietadlo Nord 2501 „Noratlas“

POUŽITÉ PRAMENE:

POTEMPA, H. a kol.: Luftwaffenmuseum der Bundeswehr Berlin. Führer durch die Ausstellungen. Berlin : Druckerei Thierbach, 2000. – 70 s.

CHYTIL, I.: Múzeum Luftwaffe. In: Armáda, 10, apríl 2002, č. 4, s. 21.

www.luftwaffenmuseum.de